

Ten slotte, ecologisme

De tekst die ik hier schrijf is per definitie nooit klaar, maar het is tijd om af te sluiten.

Is het niet zo dat onze eigen economische activiteit ('werken') een van onze belangrijkste persoonlijke taken in de maatschappij is? Door te werken helpen we mee aan de opbouw van de welvaart voor ons allen. We betalen bijdragen en belastingen en zorgen dat er voldoende middelen zijn voor alle gemeenschappelijke voorzieningen.

Op dezelfde wijze zeggen woordvoerders van vervuilende industrieën dat wat zij doen nuttig is omdat zij de economie draaiende houden. Maar niet-duurzaam ondernemen doet denken aan de boer die niet genoeg zaaigoed overhoudt om te zaaien voor zijn volgende oogst. Het heeft geen zin om de economie vooruit te helpen als men de toekomst hypothekeert door afbraak van de ecosystemen en opwarming van de aarde. Dergelijke "economische groei" zal uiteindelijk iedereen minder welvaart geven en uiteraard uitmonden in een veel minder aangename wereld om in te leven.

Grote industriële groepen staan soms de vooruitgang op milieuvlak in de weg. Hun volstrekt legitieme activiteit, met de talrijke zegeningen voor hun werknemers en aandeelhouders, betekenen dikwijls een ramp voor het milieu en de wereld. Bijvoorbeeld heeft de fossiele brandstoffen industrie, uit de aard van de zaak, onrechtstreeks belang heeft bij de opwarming van de aarde of veroorzaken chemische reuzen onrechtstreeks het uitsterven van de pollinators.

Ik hoor soms zeggen dat wat de ‘milieumensen’ willen irrealistisch is. Ze leven niet met de voeten op de grond. Maar mensen zoals Donald Trump die een toekomst smeden voor een planeet met meerdere graden temperatuurstijging en catastrofale gevolgen; zij worden er niet van beschuldigd irrealistisch te zijn. Persoonlijk vind ik dit vreemd want wie dergelijke risico's neemt, kan niet anders dan roekeloos genoemd worden.

Uiteindelijk moet bij de vooruitgang van de beschaving het gezond verstand winnen. Het draagvlak voor duurzaamheid wordt elke dag groter. Verstandige mensen begrijpen de uitdagingen en problemen van onze tijd.

Ik zeg altijd bij mezelf: mocht men er de mensen van kunnen overtuigen dat ecologisme in hun eigen financieel belang is, dan zou het zoveel simpeler zijn (ecologisme wil zeggen “streven naar een oplossing van de milieuproblematiek”). En ik denk dat men werkelijk al minstens van uit puur economisch-rationele gronden het milieu-project kan steunen. Men kan bijvoorbeeld perfect aantonen dat de bevolking op lange termijn financieel voordeel haalt uit duurzaamheid: o.a. door het gebruik van groene energie. Het blijven invoeren van dure petroleum en gas kan niet opwegen tegen de goedkope groene stroom die geleverd wordt door gratis wind en zon. Op papier kan men de energie uit fossiele brandstoffen goedkoper maken, de infrastructuur is immers al in een veel verdere staat van afschrijving en bovendien wordt er geen rekening gehouden met indirecte kosten, noch worden subsidies juist toegerekend. Het gemeenschapsgeld dat al in de sector is verdwenen, kan men er niet meer uithalen. Maar de economische werkelijkheid is dat fossiel veel meer kost aan de gemeenschap dan groen.

Ik beëindig mijn ‘tour d’horizon’ met een uitspraak van wijlen filosoof en ethicus Etienne Vermeersch. Hij publiceerde in 1988 “*De ogen van de panda – Een milieufilosofisch essay*” en in 2010 “*De ogen van de panda – Een kwarteeuw later*”, wat iedereen zou moeten lezen. In een van zijn laatste interviews zei hij:

“Ontgoochelend is vooral de vaststelling dat inzichten die zich met heldere evidentie opdringen, toch zo moeilijk tot algemene aanvaarding aanleiding geven”⁸⁸

88 De Standaard (2018). In wijsheid is veel verdriet. 17/11/2018, p.16